

Чемеркін С.

**УКРАЇНЬКА МОВА В ІНТЕРНЕТІ: ПОЗАМОВНІ ТА
ВНУТРІШНЬОСТРУКТУРНІ ПРОЦЕСИ**

К. : ППВФ, 2009.— 240 с.

У сучасному українському мовознавстві небагато праць, присвячених лінгвостилістичному аналізу українськомовних текстів, представлених в Інтернеті. Серед цих праць — монографія С. Г. Чемеркіна «Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси» — дослідження нове для сучасної української лінгвостилістики. Його автор уперше зробив спробу описати стилеві різновиди української мови, які функціонують у мережі Інтернет.

Структурно монографія поділена на дві частини, які присвячені аналізу екстра- та інтралінгвальних чинників, що є визначальними для функціонування стилістичної системи української мови в Інтернеті. У першій частині автор дає оцінку позамовним процесам та явищам, що зумовлені загальними глобалізацій-

ними тенденціями у світі. Найпомітніша дія таких тенденцій у комунікативній сфері в мережі Інтернет, яка віддзеркалює процеси глобалізації в українському суспільстві, культурі, мові. Так, автор наголошує на тому, що помітно змінився словник сучасної української мови — мовна практика засвідчує надзвичайно високу частотність використання англіцизмів. Особливо це стосується галузей комп'ютерних технологій, Інтернету, які тісно пов'язані з англомовним науково-технічним комунікативним середовищем.

Незважаючи на активне входження української мови в Мережу, темпи цього входження порівняно з іншими мовами, зокрема російською, низькі. Причину цього автор убачає в тому, що, по-перше, левова частка користувачів Інтернету в Україні зосередже-

на в кількох великих містах, де розмовляють переважно російською мовою, а по-друге, більшість комерційних проєктів працюють з орієнтацією і на російськомовну аудиторію сусідніх країн.

Друга частина монографії присвячена аналізу двох субвізів функціонування української мови в Інтернеті: лінгвостилістичного та лексикологічного. Такий вибір досліджуваних об'єктів виправданий, оскільки найчутливіша до впливу зовнішніх факторів саме лексична система і, як доведено в монографії, істотних змін зазнають також стилеві різновиди української мови.

Зосереджуючи основну увагу на ґрунтовному описі стилістичної системи української мови в мережі Інтернет, автор обирає принцип стратифікації мовних фактів за традиційним у сучасній лінгвостилістиці виокремленням шести основних стилів. Аналіз кожного зі стилів, що функціонують у Інтернеті, ґрунтується на виявленні диференційних ознак, які відрізняють його від традиційного стилю, яким послуговуються у невіртуальному середовищі. Поряд із фіксацією особливих визначальних ознак, що засвідчують вищий рівень функціонування стильових різновидів української мови, трансформованих у мережі Інтернет, автор звертає увагу й на різні явища деструктивного характеру.

До характерних ознак сучасної української мови в Інтернеті належить активна інвазія розмовних форм, а також неологізмів із виразним розмовним забарвленням, які представлені у різних стильових контекстах.

Технічний прогрес, що зумовив активне використання функцій електронного гіпертексту, також не міг не позначитися на стильовій палітрі української мови. Відтак визначальною ознакою кожного стильового різновиду української мови в Інтернеті є його гіпертекстовий характер, реалізований електронними засобами.

Докладно характеризуючи кожний із функціональних стилів, С. Г. Чемеркін зауважує, що розмовний дискурс, як один із найбільш трансформованих у Мережі, дедалі більше наближається у віртуальному середовищі до усної мови. Незважаючи на те, що текст розмовного дискурсу, як і взагалі мова Інтернету, за формальними ознаками належить до писемної мови, розширення функціональних можливостей тексту (наявність різних семіотичних одиниць, а також інших засобів, значна частина яких використовується для полегшення сприйняття тексту) уподібнює його до усного різновиду. А втім, розмовна мова в Інтернеті за культуромовними показниками дуже часто перебуває на периферії загальноприйнятої в суспільстві культури спілкування.

Найвиразнішою ознакою художнього стилю в мережі Інтернет, на думку С. Г. Чемеркіна, є нетрадиційні засоби реалізації образності. Художній стиль у Мережі тяжіє до некодифікованої мови, перемежованої варваризмами, обценною лексикою тощо, до засобів реалізації образності з використанням елементів інших семіотичних систем — графіки, відео тощо. Ця тенденція властива як мові прози, так і інтернет-поезії, а ось мова драми в Мережі представлена менше. Крім цього, помічено істотне зниження культуромовного і загалом культурологічного рівнів у художніх текстах порівняно з публікованими неелектронними художніми творами.

Сучасну тенденцію зростання ваги публіцистичного стилю у формуванні норми репрезентовано і в інтернет-публікаціях. Розмовна мова нарисув, новин, нові жанри публіцистичного твору, а також нові текстові можливості впливу на реципієнта інформації, що з'явилися завдяки технічним засобам Інтернету, — це не повний перелік визначальних ознак публіцистичного стилю, зафіксованих С. Г. Чемеркіним. Автор звертає увагу на особливу роль рекламного дискурсу у сфері електронної публіцистики, однак зазначає, що це — джерело поширення ненормативних форм, про що свідчать дослідження цього жанрового різновиду й у невіртуальному середовищі.

Значна кількість текстів наукового стилю в мережі Інтернет відповідають вимогам наукового дискурсу. Проте є жанри, де порушено традиційні стилістичні закони наукової мови (у рецензіях, коментарях). Автор спостерігає ознаки суб'єктивізму в таких текстах, що зумовлено активізацією одиниць розмовної мови. Частина текстів узагалі втрачає ознаки наукової мови, наближаючись до стандартів розмовного стилю, зокрема технічні документи, інструкції тощо.

Вимоги новітньої ділової комунікації спричинили зміни в офіційно-діловому дискурсі. Офіційні документи органів влади та управління мало змінюються в Мережі, проте інші офіційно-ділові жанри істотно трансформуються. Так, С. Г. Чемеркін акцентує увагу на радикальній видозміні функції епістолярного жанру. Діловий лист набув іншої форми, у ньому стали звичними невластиві традиційному жанрові мовні кліше та штампи, та й, власне, із виникненням електронної кореспонденції реанімовано епістолярій як жанр. Як зазначає автор, Мережа поділила жанри офіційно-ділового стилю на ті, якими активно послуговуються в Інтернеті (до таких належать автобіографія, анкета), та ті, які тут практично не трапляються (довідка, пояснювальна записка, заява, довіреність тощо — документи, які мають сенс лише в паперовому, а не електронному вигляді).

Як відомо, в Україні переважає християнство православного обряду, частково — греко-католицьке. Інші релігійні напрями та течії поширені менше. Ця ситуація характерна для реального життя, яке віряни найчастіше пов'язують саме з цими релігійними течіями. У віртуальному ж просторі можливість репрезентації іншої церкви надзвичайно висока, навіть більше — деякі церкви використовують Інтернет як дієвий засіб впливу на потенційних вірян. До такого висновку приходять С. Г. Чемеркін, аналізуючи сакральний стиль у мережі Інтернет. Відповідно для цього стильового різновиду мови в Інтернеті властива велика кількість іншомовних слів-варваризмів, екзотизмів (якщо це сайт культової організації нехристиянського спрямування), уживання емоційно-експресивних одиниць, послугування білінгвальним текстом тощо.

Загалом логічно структурований розділ, у якому розглянуто стилістичну систему української мови, виграв би, якби у висновках, якими закінчується дослідження кожного зі стильових різновидів, автор чітко регламентував усі визначальні ознаки стилів, що функціонують в Інтернеті, й навів відповідні зразки досліджуваного практичного матеріалу. Така стратифікація мала б неабияке прикладне значення.

У монографії «Українська мова в Інтернеті» С. Г. Чемеркін робить також лексикологічний аналіз низки слів, частотність використання яких у Мережі надзвичайно висо-

ка. Проаналізувавши відповідні групи лексем *висіти, вантажити, качати, ламати*, автор переконує, що деякі лексичні одиниці виходять за межі такої сфери масової комунікації, як Інтернет, відтак постає проблема їхньої кодифікації. Принагідно зазначимо, що сучасна лексикографічна практика фіксує лише поодинокі випадки кодифікації таких слів.

Особливу увагу С. Г. Чемеркін звертає і на проблеми, які існують у сфері професійної термінології. Так, в українську мову через засоби масової комунікації активно входять нові поняття, які хоч і мають видозмінене лексичне значення, іншу семантику, ніж зафіксовані у словниках лексеми, їх розуміють практично всі мовці. Сфера функціонування багатьох із цих слів поширюється за межі засобів масової комунікації; ці одиниці ввійшли до розряду загальноживаної лексики, ними послуговуються представники різних соціальних груп.

Рецензована монографія є одним із перших в українській лінгвістиці системних досліджень такої динамічної і нової субстанції, як мова в Інтернеті, й робить істотний внесок у розвиток лінгвістичної науки. Сподіваємося, що воно стане базовим для цілого ряду нових ґрунтовних досліджень стилістики сучасної української мови в її мережевому функціонуванні.

А. ПОНОМАРЕНКО